پیشەوەران گرفتی زۆر و نەبوونی گەرەنتی لەسەر ژیانیان

لە هەڵمەتەکانی پرۆسەی هەڵبژاردنی ئەمەریکاو زۆر لەوڵاتانی ئەوروپای رۆژئاوا کاندیدی پارتەکان زۆر بەکەمی باسی پیشەوەران دەکەن؛ ئەمە لەبەر فەرامۆشکردنی ئەو توێژە فراوانە نییە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە لەو کۆمەڵگایانەدا لەچوارچێوەی یاساو دەوڵەتی دامەزراوەیی زۆربەی گرفت و کێشەکانی پیشەوەران چارەسەر کراوە. بەپێچەوانەی هەرێمی کوردستانەوە پیشەوەران پێیان وایە حکومەت و کەرتی تایبەت نەك تەنیا کێشەو گرفتەکانیان چارەسەر نەکراوە بەڵکو لەهیچ بڕیارو هەنگاوێکیشدا پرسیان پێناکرێت و بەتەواوەتی سەندیکا کرێکارییەکانیان فەرامۆش کراون. هەربۆیە زۆربەی ئەو پیشەوەرانەی قسەمان لەگەڵ کردن پێیان وابوو بە ئەندام بوون لەسەندیکا پیشەوەرییەکان تەنیا پێدانی ئابوونەیەکی مانگانەیەو هیچی تر، ئەمەش وایکردووە زۆر بەکەمی پیشەوەران لەسەندیکاکانیان کۆببنەوە، بەرادەیەك سەندیکا هەیە تەنیا خاوەنی ١٢٠٠ ئەندامە لەکاتێکدا دەبووایە ٢٠ هەزار ئەندامی هەبووایە . دوورکەوتنەوەی پیشەوەران لەسەندیکاکانیان جگە لەوەی زیانی بۆ بەرشوبڵاوی پیشەوەران گەیاندووە گرفتەکانی نەبوونی زەمان و گەڕانەوەی بەهای کارو تەواویی مافە تەندروستی و سەلامەی پیشەسازیی و خانەنشینیان لەلای خاوەن کار بۆ دەستەبەرناکات.

لەهەرێمی کوردستان ٨٥پیشە لەچوارچێوەی ٧ سەندیکای پیشەیی لەناو یەکێتی سەندیکاکانی کرێکاریی بوونی هەیە، ئەم توێژە بەرژەوەندی سەدان پیشەوەر لەخۆدەگرێت ؛ کە کاریگەریی و رۆڵی خۆیان لە پەرەپێدانی کۆمەڵگاو لێکتێگەیشتنی هاوبەش لەگەڵ هەردوو کەرتی حکومی و تایبەت هەیە، کەواتە حکومەت و وەزارەت و دامودەزگا پێوەندارەکان بۆچی بەبەردەوام تەنیا باسی توێژێکی کەمی وەبەرهێنەرو بیزنسکارو

بازرگان دەکەن؛ لەکاتێکدا توێژێکی فراوانی ناو کۆمەڵگا کە پیشەوەران و کرێکارانن بەپێی پێویست گوێبستی داواکاریی و خواستەکانیان نەبوون؟ بەپەراوێزخستنی پیشەوەران و نەبوونی گوتارێکی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی مافەکانی پیشەوەران بەیەکێك لەو گرفتانە دادەنرێت کە کاریگەریی توندی لەسەر فراوانبوونی کەلێنی نێوان پیشەوەران لەگەڵ هەردوو کەرتی گشتی و تایبەتی هەبووە؛ ئەم پرسە چەندین پرسیاری هەمەجۆری وروژاندووە، بەوەی لەکۆمەڵگای دیموکراتی دا پشتگوێخستنی چینی کرێکاران و پیشەوەران چی مەترسیەکی لێدەکەوێتەوە؟ بۆ قسەکردن لەسەر ئەم پرسە ژمارەیەك لەچالاکوانی کۆمەڵگای مەدەنی و سەرۆکی ژمارەیەك لە سەندیکا پیشەوەرییەکانمان وروژاند.. سەرەتا بەڕێز دکتۆر چنار سەعد عەبدوڵا ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستان و بەرپرسی کاروباری پیشەییەکان لەدەستەی ڕێکخراوە جەماوەری و پیشەییەکان وتی: پیشەوەران بوارێکی زۆر فراوانەو ڕۆژانە لەناو کۆمەڵگاکەماندا چەندین پیشە مومارەسە دەکرێت و بەبەشێکی سەرەکی جوڵەی بازاڕو ئابووری وڵات دادەنرێت، منیش پێم وایە لەمبوارەدا کەموکورتی هەیە ئەمەش بەو مانایە نایەت کە سەندیکا کرێکارییەکان بوارەکانی پیشەی دیاری نەکردووە یا داوای مافەکانی ئەندامان و توێژەکەی نەکردووە، بەڵام گرفتەکە لەکۆمەڵگای کوردستانی لەوەدایە تاچەند پیشەوەران خواستی بوون بەئەندامیان هەیە لەناو سەندیکاکانی تایبەت بەخۆیان ؟ ئەشکالیەتی دووەم ئەوەیە کە یەکێتی کرێکاران قورسایی لەسەر ئاستی حکومەت چییە و حکومەت چەند ڕەچاوی هەبوونی ئەوە دەکات و داواکاریی سەندیکاکە بەهەند وەربگیرێت، بەشێوەیەکی گشتی هەموو سەندیکایەك لە کوردستان دەسەڵاتی نەگەیشتۆتە ئەو ئاستە کە ببێتە گروپی فشار بۆ بەدەستهێنانی داواکاریی ئەندامانیان، یاخود حکومەتی ئێمە یا فەرهەنگی کۆمەڵگاکەی ئێمە نەگەیشتۆتە ئەو ئاستەی کە ڕێکخراو و سەندیکاکان قورساییان هەبێت و بەشێکی تەواوکاریی ئەنجومەنی تەشریعی و جێبەجێکار بن، ئەوە بۆتە هۆکاری ئەوەی کە هەندێ جار بە میزاجی کەسی مامەڵە لەگەڵیاندا بکرێت و زۆربەی جار بەئارەزووی کەسی مامەڵە لەگەڵ خواست و ویستەکانیان بکرێت، ئەم هۆکارانەیە کەوایکردووە خەڵکی یا ئەندامانی ئەو سەندیکایانە هەست نەکەن کە سەندیکاکەیان قورس و سەنگینە و دەتوانێت بڕیار دروست بکات و دەتوانێ لۆبی بێت و فشار لەسەر دەسەڵات دروست بکات بۆ گۆڕینی بڕیار و بەرگریکردن لە ئەندامەکانی، تەنانەت هەندێ جار مەسەلەی لاوازی سستەمەی دامەزراوەیی بۆتە هۆکاری ئەوەی کە خەڵك ئیستیغلال ئەو لایەنە بکات و بۆ بەرژەوەندی کۆمەڵێك سەرمایەدارو مەلاك، بۆ نموونە بەپێی وەزارەتی کارو ئەوەی وەزارەتی کار کاری پێ دەکات و خودی سەندیکای کرێکارانیش ئیشی پێ دەکات کە بەپێی یاسا و ڕێنماییەکان هەر کرێکارێك لەم وڵاتە دەبێت زەمان بدات و ئەندامیش بێت لە سەندیکا، بەڵام کێشەکە لەوەیە ئەو کرێکارانە ناچن زەمانەکە بدەن بەمەش لەکاتێکدا کرێکارەکە تووشی بێکاری یا کەمئەندامی یا مردن بێت لە هەقی زەمان و قەرەبووکردنەوە بێبەش دەبێت.

پیشەوەران لە کەرتی گشتی و تایبەتیش بەردەوام گلەییان هەیە، ئەمەش بۆ لاوازی سیستەمی چاودێریی و بەدواداچوون دەگەڕێتەوە ؛ لەم ڕووەوە بەرپرسی کاروباری پیشەییەکان لەدەستەی ڕێکخراوە جەماوەری و پیشەییەکان وتی: من پێموایە کەرتی گشتی و تایبەتی بێ کەموکوڕی نین، زۆربەی سەرمایەدارو خاوەن کار لە وڵاتی ئێمە ئەوەندە بیر لە بەرژەوەندیی تایبەتی و زۆر تەسکەکانی خۆیان دەکەنەوە ئەوەندە بیر لە بەرژەوەندی گشتی ناکەنەوە، لەلایەکی تر بوونی چاودێرییەکی لاواز لەسەر هەردوو کەرتی گشتی و تایبەت هۆکارێکی دیکەیە بۆ ڕێگا خۆش نەکردن تاوەکو سەندیکا و ڕێکخراوەکان ئەو هێزو دەسەڵاتەیان نەبێت کە بتوانێ پێگەیەکی وا بۆ خۆی دروست بکات کە ببێتە فشارێك لەسەر کەرتی گشتی و بارودۆخەکە ڕێکبخات، ئەم هۆکارانە وایانکردووە بەڵانسی دادپەروەریی کۆمەڵایەتی لەناو کۆمەڵگا ڕانەگیرێت و سیستەمی کار لەنگ بێت، کاتی ئەوەهاتووە لەکابینەی نوێی حکومەت ڕۆڵی سەندیکا کرێکاریی و پیشەییەکان بگەڕێنرێتەوەو بەشدارییان لەبڕیاردا بێ بکرێت و ببنە گروپی فشار بۆ ئەوەی مافی ئەندامەکانیان دەستەبەر بکرێت و ببنە لینکێکیش لەنێوان حکومەت و کەرتی تایبەت و کۆمەڵگاکانی مەدەنی، بەداخەوە جاری واهەیە نەقیبی سەندیکایەك کە نوێنەرایەتی سەدان بگرە هەزار ئەندامە کاتێك دەچێتە فەرمانگەیەکی دیاریکراو بۆی هەیە بێ ڕێزی بەرامبەر بکرێت. لە هەندێ وەزارەتدا لە ئەنجومەنی باڵای وەزارەتەکەدا نوێنەرایەتی ڕێکخراو یا کۆمەڵە یا سەندیکا یا یەکێتی دیاریکراو هەیەو بەشداری لە بڕیاردان دەکات، خوازیارین ئەم حاڵەتە لەسەرجەم وەزارەت و دەستەکاندا هەبێت. هەرسەبارەت بەگرفت و کێشەی پیشەوەران چەند سەرۆکێکی سەندیکا کرێکاریی و پیشەوەرییەکانمان وروژاند سەرەتا شێخ قادر جەمیل لە لقی سەندیکای کرێکارانی هەولێر لە لێدوانێکی تایبەت بۆ (گوڵان) وتی: سەندیکای کرێکاران ٧ سەندیکای پیشەوەران سەندیکاکانی (بیناسازیی- نەوت و کارەبا – خزمەتگوزاریی – گواستنەوەو گەیاندن – ڕستن و چنین – پیشەسازیی – ئوتێل و گەشتیاریی) لەخۆدەگرێت، پێویستە حکومەت و کەرتی تایبەت گرنگی زیاتر بەم سەندیکایانە بدەن و گوێبستیان بن، بەبەردەوام کۆبوونەوەو کۆنگرەو خولەکانی مەشق و ڕاهێنان بۆ کرێکاران و پیشەوەران ئەنجام بدرێت. لەمەش گرنگتر پێویستە بەدەنگ چارەسەرکردنی هەر کۆسپ و گرفتێکەوە بێن کە لەنێوان پیشەوەرو خاوەن کار دروست دەبێت و گەرەنتی کارو خانەنشینیان بۆ بکرێت .

لەهەرێمی کوردستان زۆربەی پیشەوەران و کرێکاران بەتایبەتی کرێکارانی ناوخۆ زەمانیان نییە یا لەلایەن خاوەن کارەوە لەسەر کارەکەیان دەردەکرێن؛ دەرکردن لەسەر کارو نەبوونی زەمان گرفت و کێشەیەکی گەورەیەو هۆکارێکیشە بۆ بێکاریی

شێخ قادر جەمیل:

چارەسەرکردنی کێشەکانی نێوان پیشەوەران و خاوەن کارو دابینکردنی زەمان و بەدەنگەوەهاتنی سەندیکا پیشەوەرەکان ئەرکی حکومەتە

عەبدوڵلا کەریم:

بۆ ڕێکخستنی کاری پیشەوەرانی گواستنەوە پێویستیمان بە هاوکاری حکومەت هەیە

قاسم شەریف:

کەمترین پرس و ڕاوبۆچوونمان لەبڕیار و کارەکانی پێوەندار بە پیشەوەر و کرێکاران وەردەگیرێت

و تێکچوونی پێوەندی نێوان هێزی کاروو بەرهەمهێنان یا هەڵکشانی رووداوەکانی گیان لەدەستدان لەکاتی کارکردن ؛ سەبارەت بەنەبوونی زەمان و کێشەکانی نێوان پیشەوەرو خاوەن کار شێخ قادر لەسەندیکای کرێکارانی هەولێرەوە وتی: گەرچی ژمارەیەك لەو پیشەوەران و کرێکارانەی کە لەکارگەکاندا کاردەکەن مانگانەی خۆیان لە ٥٪ دەدەن و خاوەن کاریش لە١٢٪ دەدات و لەحاڵەتی گیان لەدەستدان یا کەمئەندام بوونی یا بەساڵاچوون کرێکار یا پیشەوەر خانەنشین دەکرێت، بەڵام زۆربەی پیشەوەران و کرێکاران بەتایبەتی ئەوانەی شوێنی کاریان دیار نییەو گەڕۆکن بێ زەمانن. هەروەها ئێمە زۆربەی جار گەر کرێکارێك هاتبێتە لامان و کارەکەی لەدەستدابێت یا مووچەکەی کەم بێت یا کرێی کاتژمێری زیادی نەدرابێت بەدواداچوونمان بۆ کردووەو بەدوای وەرگرتنەوەی مافەکەیەوە بووین، پارێزگاری کرێکارین لەماف و دابینکردنی سەلامەی تەندروستی و پیشەسازیی و پێدانی مووچەیەکی وا کە لەئاست گوزەرانی خێزانەکەیدا بگونجێت، گەربێتوو لەگەڵ خاوەن کار نەگەینە چارەسەری کێشەکەی کرێکار و بۆمان روون بێتەوە کە مافەکە لای پیشەوەرەکەیە ئەو کات کێشەکە دەبەینە دادگا. ئێستا لەهەوڵی ئەوەداین یاسای ژمارە ٥١ی تایبەت بەکرێکار هەموار بکرێتەوە کە رژێمی بەعس لەو یاسایەدا کرێکاریی لەکەرتی گشتی کردە فەرمانبەرو کرێکارو پیشەوەران زۆر لەمافەکانیان لەدەست دا.

هەر سەبارەت بەدەنگ نەهاتنی وەزارەتە پێوەندارەکان لەمەڕ کێشەو گرفتی سەندیکا پیشەوەرییەکان عەبدوڵا کەریم سەرۆکی سەندیکای گواستنەوەی هەولێر لەلێدوانێکی تایبەتدا بۆ گۆڤاری (گوڵان) وتی: تارادەیەك حکومەت و دامودەزگا پێوەندارەکان بەدەنگ داواکارییەکانمانەوە هاتوون، بەڵام پێویستیمان بە پشتیوانی و هاوکاریی زیاتر هەیە، چونکە کێشەمان لەبواری گواستنەوە هەیە بۆ نموونە پێویستە مۆڵەتی شۆفێریی گشتی بەهەموو کەس نەدرێت بەتایبەتی ئەوانەی لەکەرتی حکومی و تایبەت کار دەکەن، ئەمە جگە لەوەی گلەیی و رەخنەمان لەزۆر بواری تری وەکو هێنانی بەلێشاویی ئۆتۆمبێلی تاکسی و بارهەڵگر و خراپی رێگاوبانەکان هەیە. ئەم خواستەی نوێنەرانی شوفێرەکان تەنیا خواستێکی توێژێکی گرنگی ناو کۆمەڵگا نییە بەڵکو رێکخستنی بواری گواستنەوەو پەرەپێدانی سێکتەرێکی گرنگی ئابوورییە کە لەکۆمەڵگا پێشکەوتووەکاندا زۆر بەباشی رێکخراوەو لەهەرێمی کوردستان پشتگوێخراوە، هەربۆیە چاوەڕێی ئەوە ناکرێت ژمارەی ئەندامانی ئەم سەندیکایە روو لەزیادبوون بکات . بۆ پشتڕاستکردنەوەی ئەم راستیە قاسم شەریف سەرۆکی سەندیکای نەوت و کارەبای هەولێر کە نوێنەرایەتی ژمارەیەکی زۆری بەنزینخانەکان و کۆمپانیاکانی نەوت و کارەباچی و کارەبا فرۆشی ئەهلی و چەندین پیشەی دیکەیە پێی وایە تا ئێستا لەسەندیکاکەیان تەنیا ١٢٠٠ ئەندامیان هەیە لەکاتێکدا وا پێویست بوو ژمارەی ئەندامانیان زیاتر بێت لە ٢٠٠٠٠ هەزار ئەندام. بەڕێزیان هۆکاری ئەمەیان بۆ ئەوە گەڕاندەوە کەحکومەت و لایەنە پێوەندارەکان بەهیچ جۆرێك هاوکاری و پاڵپشتیان ناکەن، لەمبارەیەوە وتی : کێشەو گرفتمان لەگەڵ کۆمپانیاکان لەپارێزگای هەولێر هەیە، لەهیچ بۆنەو کارو رووداوێکدا هەماهەنگی و هاوکاری ئێمە ناکەن، هەر بۆ نموونە لەکاتێکدا کرێکارێك یا پیشەوەرێك لەکاتی کارکردن گیان لەدەست بدات یا کەمئەندام بێت کە ئێمە سەردانی کۆمپانیاو خاوەن کار دەکەین بەمەبەستی خانەنشینی پیشەوەرەکە کەچی خاوەن کۆمپانیاکە رێگریمان دەکات و هاوکاریمان ناکات، بگرە لەبڕیارو کارەکانی پێوەندار بە پیشەوەران و کرێکاران کەمترین پرس و راوبۆچوونمان وەردەگیرێت.

پارتی دیموکراتی کوردستان هەوڵیداوە ئەو رێکخراو و سەندیکا پیشەوەرانە لەناو پرۆسە دیموکراتیەکەدا ببنە فشار لەسەر کەرتی گشتی و تایبەت، لەم رووەوە بەرپرسی کاروباری پیشەییەکان لەدەستەی رێکخراوە جەماوەری و پیشەییەکان وتی: ئێمە وەکو نوێنەرایەتی پارتی دیموکراتی کوردستان بۆ کرێکاران و پیشەوەران باوەڕومان وایە ئەگەر نوێنەرانی ئێمە لەناو سەندیکاو رێکخراو و توێژەکاندا بتوانن نوێنەری

د. چنار سەعد عەبدوڵا
بەرپرسی کاروباری پیشەییەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان بۆ (گولان):

ڕێکنەخستنی پەیوەندی نێوان هەریەک لە سەندیکا کرێکارییەکان و حکومەت و کەرتی تایبەت بەلانسی دادپەروەریی کۆمەلایەتی و سیستەمی کاری لەنگ کردووە

راستەقینەی توێژەکانیان بن و لەکاتی پێویست بەرگیری و داکۆکیان لێ بکەن و لۆبی و فشار دروست بکەن، ئەمە خزمەتێکی زۆر بەپەیامی پارتی دیموکراتی کوردستان دەکەن، چونکە پارتی لەبەرژەوەندی توێژەکان کار دەکات. نەك لەبەرژەوەندی کەسێك یا چەند کەسێکی دیاریکراو و لەو شوێنانە پێویست بووبێت لەهەر کات و ساتێك دابێت ئەوە ئێمە بووینە بازنەی ناوەڕاست و بەیەکگەیشتن لەنێوان ڕێکخراو یا سەندیکا یا توێژێك لەگەڵ لایەنی دەسەڵاتدا، ئێمە ئازادی تەواو بەو توێژانە دەدەین و هەندێ جار لە ڕێگای کەناڵەکانی خۆمانەوە ئەو فشارانەمان زیاتر کردووە و داواکاری ئەو ڕێکخراو سەندیکانەی هەیە گەیاندوومانەتە مەکتەبی سیاسی و سەرۆك و جێگری سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان هەموو کاتێك و بەردەوامیش تەواوکاری ئەو ڕێکخراو و سەندیکایانە دەبین لە کارو ئیش و داخوازیەکانیاندا و بەمافی خۆیانمان زانییوە کە ئازاد بن لە مومارەسەی کاری ڕێکخراوەیی خۆیان. ئێمە لە ڕێکخراو و سەندیکاو کۆمەڵەکان نزیکین و زۆر حەز دەکەین زیاتر و زۆر بۆ ناو ئەو پیشەوەرانەی وڵاتەکەمان شۆڕببینەوە، بەڵام دەبێت ئەوە بزانین کە ئێمە لایەنێکی حزبین و لەکاتێکدا کە لایەنە حزبیەکە زۆر شۆڕدەبێتەوەو مەیدانییەن دەچێتە ناو پیشەوەرەکان بەتایبەتی ناوەندە ڕێکخراوەییەکان ئەوە جۆرێك لە هەستەوەری دروست دەبێت و لەلایەن هەندێ خەڵکەوە بەجۆرێکی تر خوێندنەوەی بۆ دەکات کە وای بۆ لێکدەدەنەوە کە ئێمە دەمانەوێت حزب و ڕێکخراوەیی زۆر تێکەڵاو بکەین. لەگەڵ ئەمەشدا تاڕادەیەکی زۆر لەپڕۆگرامەکانی ئەو ڕێکخراو و سەندیکای پیشەوەرانەی هەیە ئامادە دەبین و بۆ گفتوگۆ و بەدوادچوونی هەر پرس و بابەتێکی پەیوەندار دەرگامان هەموو کات کراوەیە.

لە وڵاتانی پێشکەوتوو ئێستاکە کێشەو گرفتی پیشەوەران کەمتر بۆتەوە، ئومێدی لێکتێگەیشتنێکی زیاتر لەنێوان سەندیکا پیشەییەکان و حکومەت هەیە و کێشەو گرفتی پیشەوەران لە وڵاتانی پێشکەوتوو وردە وردە چارەسەر کراوە، بە پێچەوانەی هەرێمی کوردستانەوە کە دۆخی پیشەوەران شپرزەیی پێوە دیارە لەم ڕووەوە بەرپرسی کاروباری پیشەییەکان لەدەستەی ڕێکخراوە جەماوەری و پیشەییەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان پێی وابوو ئومێد هەیە و هەمیشە بۆ ئەو ئومێدو کارە گرنگەش دەبێت بەجددی و بەردەوام کار بکرێت، ئەو مەبەستە پلان و بەرنامەی پێویست هەیە و بەرنامەکانیش دەبێت لەسەر چەند ئاستێك دابێت، لەمەش دا بڕوای تەواومان بەوە هەیە دۆخی پیشەوەرەکانی ئێمە جۆرێك لەشپرزەیی پێوە دیارە و دەبێت ڕێکبخرێت. هەر وەزارەت و دامودەزگایەك کە پەیوەندی بەو بوارەوە هەیە دەبێ بەرنامەی خۆی هەبێت بۆ ئەو مەبەستە، هاوکات هەر ڕێکخراوێك و سەندیکایەك و کۆمەڵەیەك پەیوەندی بەو مەسەلەیە هەبێت ئەوە دەبێت پڕۆگرامی هەبێت و پڕۆگرامەکانیش لە هەندێ شوێن دەبێت تەواوکار بێت لەگەڵ ئەوەی کە حکومەت دایدەنێت.